

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 777/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen mielenterveysongelmien kanssa painivien suomalaisten oikeudesta terveyteen ja turvallisuuteen

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Juha Mäenpään /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 777/2021 vp:

Millä turvataan jatkossa mielenterveysongelmien kanssa painivien suomalaisten oikeus terveyteen ja turvallisuuteen tilanteessa, jossa poliisi on muuttanut tulkintaansa virka-avun antamisesta ja

miten varmistetaan terveydenhoitohenkilökunnan oikeus koskemattomuuteen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisilaissa on säädetty toimivaltuuksia näiden tehtävien hoitamiseksi. Häätitilanteessa poliisin apu on saatavilla.

Lisäksi poliisi antaa toisille viranomaisille virka-apua näiden pyynnöstä laissa säädettyin edellytyksin. Yleissäännös on poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §, jossa säädetään poliisin antamasta virka-avusta. Se säätelee yleiset edellytykset poliisin virka-avun antamiseksi. Sen lisäksi mielenterveyslain (1116/1990) 9 a ja 31 §:ssä on säädetty poliisin virka-avusta, niin sanottuna erityis-säätelynä. Tietyissä tilanteissa poliisilla on myös mielenterveyslain 30 §:n mukainen toimintavollisuus.

Poliisihallitus toimii poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 1 § mukaan poliisin ylijohdona, ja se voi antaa ohjaavia kirjeitä poliisiyksiköille. Poliisihallitus on antanut 10.1.2022 tarkennetun ohjaavan kirjeen ” Mielenterveyslaissa säädetyn virka-avun antaminen ja virka-apusäännöksen sisällöllinen toimivalta” (POL-2020-42250). Siinä todetaan, että kirjeen tarkoituksena on muun muassa selkeyttää mielenterveyslain 31 §:ssä säädetyn virka-avun tulkintaa ja yhdenmukaistaa poliisilaitosten toimintaa annettaessa virka-apua mielenterveysasioissa.

Oikeusvaltion keskeisenä perustana on julkisen vallan käytön perustuminen lakiin ja velvollisuus noudattaa tarkoin lakia julkisessa toiminnassa, kuten perustuslain (731/1999) 2 §:ssä on säädetty. Poliisilla on laissa säädetty velvollisuus antaa virka-apua, jos sen antamisen edellytykset täyttyvät. Lainsoveltaja eli viimekädessä virka-avun antaja vastaa virkavastuulla virkatoimiensa lainmukaisuudesta eli siitä, että toimivaltuuksia on käytetty laissa säädetyin perustein.

Nykytilaa on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriössä yhdessä keskeisten toimijoiden kanssa. Jos nykyinen säätely katsotaan riittämättömäksi, mielenterveyslain muuttamiseksi toimivaltainen ministeriö on sosiaali- ja terveysministeriö.

Sisäisen turvallisuuden näkökulmasta uusia hyvinvointialueita kehitettäessä olisi välttämätöntä tarkastella ennakkoluulottomasti vanhoja käytänteitä palveluiden tuottamisessa ja parantaa sekä mielenterveyspotilaiden että henkilöstön turvallisuutta. Samalla toiminnan järjestelyissä tulisi huomioida myös vaikutukset muiden viranomaisten toimintaedellytyksiin ja viranomaisten väliin yhteistyöhön, esimerkiksi uhkaavasti käyttäytyvien mielenterveysongelmaisten osalta.

Helsingissä 22.2.2022

Sisäministeri Krista Mikkonen